

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
1	پیشگفتار
	بخش اول: علوم قرآنی
5	فصل اول: آشنایی با علوم قرآنی و منابع آن
5	معنای لغوی علوم قرآن
5	الف) علوم
5	ب) قرآن
6	معنای اصطلاحی علوم قرآن
6	مباحث علوم قرآن
7	جایگاه علوم قرآن در بین علوم دینی
7	رده‌بندی علوم دینی
8	پرسش
8	کتب معرفی‌کننده منابع علوم قرآنی
9	تمرین
9	أقسام منابع علوم قرآنی
9	1. مجموعه‌های روایی
9	2. مقدمه تفاسیر
10	تمرین
10	3. تکنگاریهای علوم قرآنی
11	تمرین
11	4. کتب جامع و مستقل علوم قرآن
12	آشنایی با مشهورترین مجموعه‌های علوم قرآنی
12	1. البرهان فی علوم القرآن از زرکشی
13	2. الإیتقان فی علوم القرآن از جلال‌الدین سیوطی
14	3. مناهل العرفان فی علوم القرآن از محمد عبدالعظیم زرقانی
14	4. مباحث فی علوم القرآن از صبحی صالح
14	5. البیان فی تفسیر القرآن از آیت الله ابوالقاسم خویی
15	6. التمهید فی علوم القرآن از محمد هادی معرفت
15	پرسش

16	تمرین
16	آشنایی با علوم قرآنی و منابع آن
16	1. مفردات قرآن
17	الف) غرائب قرآن
20	پرسش
20	تمرین
20	ب) وجوه قرآن
24	پرسش
24	تمرین
24	ج) مُعَرَّبَات قرآن
28	پرسش
28	تمرین
28	2. اعجاز قرآن
36	پرسش
36	تمرین
37	3. علم قرائت
37	تعریف علم قرائت
38	علل اختلاف قرائات
39	انواع اختلاف در قرائات
40	اختلاف قرائات و تفسیر
40	کتابهای قرائت
41	پرسش
41	تمرین
41	4. محکم و متشابه
42	اقسام معنای لفظ
46	اقسام تشابه
46	کتب علم محکم و متشابه
47	پرسش
47	تمرین
47	5. اسباب نزول
48	اقسام اسباب نزول
49	اعتبار اسباب نزول
50	نقش اسباب نزول در تفسیر

51	عموم لفظ یا خصوص سبب
52	فواید اسباب نزول
53	منابع علم اسباب نزول
54	پرسش
55	تمرین
55	6. اعراب قرآن
55	اعراب جملات
55	اقسام جمله
61	منابع اعراب قرآن
62	پرسش
63	تمرین
63	7. ناسخ و منسوخ
63	نسخ در لغت
63	نسخ در اصطلاح
64	شروط نسخ
65	نسخ در روایات
69	مهم ترین منابع نسخ
70	پرسش
70	تمرین
70	8. مکی و مدنی
70	تعریف مکی و مدنی
71	روش شناخت قرآن مکی و مدنی
76	فواید شناخت قرآن مکی و مدنی
76	منابع بحث مکی و مدنی
77	پرسش
77	تمرین
77	9. تحریف ناپذیری قرآن
78	اقسام تحریف
79	ریشه قول به تحریف
79	نمونه روایات تحریف
80	دلایل عدم تحریف
83	نظر علمای بزرگ در طول تاریخ
84	منابع تحریف ناپذیری قرآن

86	پرسش
87	تمرین

بخش دوم: ادوات قرآن

91	فصل اول: ادوات حرفی
91	مقدمه
91	تعریف حرف
91	وجه تسمیه حرف
92	اقسام حرف از لحاظ عمل
92	تضمین و معنای حروف
92	استعاره حروف
93	پرسش
93	1. همزه (أ)
93	اول) استفهام
95	دوم) تسویه
95	سوم) حرف مضارعه
96	چهارم) همزه وصل
96	پرسش
96	تمرین
96	2. اذاً (إِذَنْ)
97	پرسش
97	3. ألا
98	پرسش
98	تمرین
99	4. إلی
100	پرسش
100	تمرین
100	5. أم
101	پرسش
102	تمرین
102	6. أمّا
103	پرسش
103	تمرین

104	7. إِمَّا
104	پرسش
104	تمرین
105	8. إِنْ
106	پرسش
106	تمرین
107	9. أَنْ
107	وجوه «أَنْ»
109	پرسش
110	تمرین
110	10. إِنْ
111	حرکت همزه «انّ»
111	موارد کسر همزه «انّ»
112	پرسش
112	تمرین
112	11. أَنْ
113	موارد جواز فتح و کسر همزه
114	پرسش
114	تمرین
114	12. أَوْ
114	وجوه «أَوْ»
115	پرسش
116	تمرین
116	13. إِي
116	پرسش
116	14. بَاء
118	پرسش
118	تمرین
118	15. بَل
119	پرسش
119	تمرین
119	16. بَلِي
120	پرسش

120	تمرین
120	17. ثُمَّ
121	پرسش
121	18. حتی
121	پرسش
122	تمرین
122	19. رَبَّ
122	پرسش
123	20. سین
123	پرسش
123	21. سوف
123	پرسش
123	22. علی
124	پرسش
124	تمرین
124	23. عن
124	معانی «عن»
125	پرسش
125	تمرین
125	24. فاء
128	پرسش
129	تمرین
130	25. فی
130	پرسش
130	تمرین
131	26. قد
131	پرسش
132	27. كَأَنَّ
132	معانی «كَأَنَّ»
132	پرسش
133	تمرین
133	28. كَلَّا
133	معانی كَلَّا

134	پرسش
134	29. کَی
135	پرسش
135	30. حرف لام (لِ) مفرده
135	اول) لام عامل
138	دوم) لام ناصبه
138	سوم) لام جازمه
138	چهارم) غیر عامل
140	پرسش
140	تمرین
142	31. لا
144	پرسش
144	تمرین
145	32. لات
145	پرسش
145	33. لکن
146	پرسش
146	تمرین
146	34. لکنَّ
147	معنای استدراک
147	فرق بین «بل» و بین «لکن» و «لکنَّ»
147	پرسش
147	35. لعلَّ
148	معانی «لعلَّ»
148	پرسش
148	تمرین
149	36. لَم
149	پرسش
149	37. لن
150	پرسش
150	38. لو
152	پرسش
152	تمرین

152	39. لولا
154	پرسش
154	تمرین
155	40. لوما
155	وجوه «لوما»
155	پرسش
155	41. لیت
156	پرسش
156	42. م
156	43. مین
158	پرسش
158	تمرین
159	44. نَعَم
159	پرسش
159	تمرین
160	45. هاء ساکن
160	پرسش
160	46. هل
161	پرسش
161	47. یای مشدّده
161	پرسش
161	48. یاء
163	فصل دوم: ادوات مشترک بین حرف و اسم
163	1. الف
163	الف) حرفیه
164	ب) اسمیه
164	پرسش
164	تمرین
165	2. «إذ»
165	الف) حرفیه
165	ب) اسمیه
165	پرسش

166	تمرین
166	3. «اذا»
166	الف) حرفیه
167	ب) اسمیه
168	پرسش
169	تمرین
169	4. «ال»
169	اول) حرفیه
171	دوم) اسمیه
171	پرسش
171	تمرین
172	5. إلاّ
172	الف) حرفیه
173	ب) اسمیه
173	پرسش
173	تمرین
173	6. تاي مفرده
173	الف) حرفیه
174	ب) اسمیه
174	پرسش
174	تمرین
175	7. كاف مفرده (ك)
175	الف) حرفیه
176	ب) اسمیه
176	پرسش
176	تمرین
177	8. لَمَّا
177	الف) حرفیه
178	ب) اسمیه
178	پرسش
178	تمرین
179	9. ما
179	الف) حرفیه

181	ب) اسمیه
183	پرسش
183	تمرین
185	10. نون مفردہ
185	الف) حرفیہ
188	ب) اسمیہ
188	پرسش
188	تمرین
189	11. ہا
189	الف) حرفیہ
189	ب) اسمیہ
190	پرسش
190	12. واو
190	الف) حرفیہ
193	ب) اسمیہ
193	پرسش
193	تمرین
194	13. یای مخفّفہ
194	الف) حرفیہ
194	ب) اسمیہ
195	پرسش
195	تمرین
196	فصل سوم: أسماء
196	1. اَنْی
196	پرسش
196	تمرین
197	2. اَیْنَ
197	پرسش
197	تمرین
198	3. اَیّ
198	پرسش
198	تمرین

199	4. بین
200	پرسش
200	تمرین
200	5. حاشا
201	پرسش
201	6. حیث
201	پرسش
201	تمرین
202	7. دون
202	8. ذا
202	پرسش
203	9. ذو
203	پرسش
203	10. ذات
203	معانی «ذات»
204	پرسش
204	تمرین
205	11. رُوید
205	پرسش
205	12. سَوَاء
205	پرسش
205	13. سُوَى
206	پرسش
206	14. عِنْد
206	پرسش
206	15. غَيْر
207	پرسش
207	تمرین
208	16. كَأَيِّنْ
208	پرسش
208	تمرین
208	17. كَل
210	پرسش

211	تمرین
211	18. كِلَا و كِلْتَا
211	پرسش
212	19. كَم
212	پرسش
212	تمرین
213	20. كَيْفَ
213	پرسش
213	تمرین
214	21. لَدُنْ
214	فرق «لَدُنْ» و «عند»
214	پرسش
214	تمرین
215	22. لَدَى
215	فرق «لدى» و «عند»
215	فرق «لدى» و «لدى»
215	پرسش
216	تمرین
216	23. مَاذَا
216	پرسش
217	24. مَتَى
217	پرسش
217	25. مَعَ
217	پرسش
218	26. مَن
218	پرسش
218	تمرین
218	27. مَهْمَا
219	پرسش
219	28. «هَلُمَّ»
219	پرسش
219	29. هَيْتَ لَكَ
220	پرسش

220	30. هَيِّهَاتَ
220	پرسش
220	31. وَی
220	پرسش
220	32. وَّیْلَ
221	پرسش
222	تمرین
223	کتابنامه
229	نمایه اعلام
235	نمایه موضوعی

پیشگفتار

انگیزه نگارش

علوم قرآنی از علوم مقدماتی فهم و تفسیر قرآن است، از این رو، در کارشناسی رشته علوم قرآن، واحدهای درسی بسیاری به آنها اختصاص داده شده است. کتاب علوم قرآنی (1) دو بخش دارد: بخش اول آن، به بررسی اجمالی علوم قرآنی می‌پردازد و بخش دوم آن، شامل ادوات است که به دو قسمت حرفی و اسمی تقسیم شده‌اند. سپس یکایک آنها بررسی شده و با ذکر شواهد قرآنی تبیین گشته‌اند، آنگاه در پایان آن پرسشها و تمریناتی طراحی شده است.

برای تهیه این کتاب از منابع فراوانی اعم از منابع کهن و جدید استفاده شده است تا کتاب از اتقان و استحکام بهتری برخوردار شود.

پرسشها و تمرینهای پایان هر درس باید توسط دانشجویان پاسخ داده شوند و آنها را زیر نظر استاد اصلاح نمایند تا حق این درس که از دروس تخصصی رشته علوم قرآنی است، به خوبی ادا شود. در پایان از استادان محترم خواهشمندم که لغزشهای احتمالی را یادآوری کنند تا در چاپهای بعدی ملحوظ گردد.

قاسم فائز